

**PÁLYÁZATI MUNKA AZ
„ÉV DETEKTÍVJE PÁLYÁZAT”
CÍMŰ PÁLYÁZATRA**

AZ ÉRME HARMADIK OLDALA
*Avagy gondolatok az áfacsalásos ügyek járulékos bűncselekményeivel kapcsolatos
magánnyomozásokról*

Tatabánya, 2012.12.10.

Pándi Ákos

TARTALOMJEGYZÉK

TARTALOMJEGYZÉK	1. oldal
I. BEVEZETÉS	2. oldal
II. A TÉMA AKTUALITÁSA	3. oldal
III. AZ ÁFACSalÁSOK BEHATÁROLÁSA	
MAGÁNYOMOZÓI SZEMMEL	4. oldal
A II. és III. kategóriába sorolt áfacsalások legjellemzőbb sajátosságai egy magánnyomozó szemszögéből	8. oldal
Járulékos bűncselekmények	9. oldal
A másodlagos károk	11. oldal
IV. AZ ÁFACSalÁSI ÜGYEK JÁRULÉKOS BŰNCSELEKMÉNYEIVEL KAPCSOLATOS MAGÁNYOMOZÓI TEVÉKENYSÉG	12. oldal
Miért lehet indokolt a magándetektívek igénybevétele	12. oldal
Hogyan és miben segíthetnek a magánnyomozók	14. oldal
Gazdasági vesztegetések	14. oldal
„Klasszikus” Csalások	16. oldal
A fenyegetésekkel, megfélemlítéssel, kényszerítésekkel, vagy tettelegességgel megvalósuló bűncselekmények (Kényszerítés, Zaklatás, Zsarolás, Testi sértés)	19. oldal
Hamis vád, Rágalmazás, Becsületsértés bűncselekmények	20. oldal
Gazdasági titkok megsértése	21. oldal
Nyomozástaktikai ajánlások	22. oldal
V. ZÁRSZÓ	24. oldal
Irodalomjegyzék	25. oldal

AZ ÉRME HARMADIK OLDALA

Avagy gondolatok az áfacsalásos ügyek járulékos bűncselekményeivel kapcsolatos magánnyomozásokról

I. BEVEZETÉS

A „magánnyomozó” szó hallatán ma Magyarországon tízből kilenc embernek szinte biztosan azonnal a hűtlen férjek, vagy feleségek utáni hajszája jut eszébe. Akinek azonban kicsit is rálátása van erre a területre, az tudja, hogy az ilyen típusú ügyek nagyjából akkora részét teszik ki egy manapság prosperáló iroda munkáinak, mint mondjuk egy közkedvelt sarki becsületsüllyesztő forgalmának a vendégek málnaszörp fogyasztása. Az ok egyszerű, a profi és színvonalas magánnyomozói munka nem olcsó mulatság, így kevesen engedhetik meg maguknak, hogy függőben lévő családi ügyeik rendezéséhez ilyen jellegű segítséget vegyenek igénybe.

Ez után a gondolat után persze okszerűen következik a kérdés, hogyha nem ez a sztereotip tevékenység tölti ki a magánnyomozók munkaidejét, akkor vajon kik és milyen ügyek nyomozásáért fizethetnek annyit, amennyi elegendő egy ilyen vállalkozás rentábilis üzemeltetéséhez. Mint az élet oly sok más területén, itt is kijelenthető, hogy a matematika az alapja mindennek. Utalva ezzel arra, hogy a potenciális megbízóknak akkor éri meg egy-egy problémájuk megoldásához magándetektívet igénybe venni, ha az erre a célra fordított költségek nem csak, hogy megtérülnek, de további érdemi pozitív hozadékot eredményeznek. Gyakorlati oldalról tekintve a dolgokat, a megbízók általában a ráfordított költségeik sokszorosának megtérülését várják a munkánktól. Márpedig ha valaki a tartós piaci jelenlét nyilvánvaló igényével nyit magánnyomozó irodát, akkor ennek az elvárásnak kénytelen megfelelni. A hatékonyság és a hozzáértés híre ugyanis hatványozott sebességgel terjed, legyen az akár pozitív, akár negatív. Ezért meggyőződésem, hogy kapcsolatok ide, összeköttetések oda, hosszú távon életképtelen az a nyomozó iroda, amelyik nem a kellő színvonalon és megfelelő eredményességgel, hatékonysággal dolgozik.

Mivel a volt kommunista blokk országaiban – így többek között Magyarországon – távolról sincs olyan hagyománya a magánnyomozói tevékenységnek, mint az angolszász országokban, ezért ebben a térségben a potenciális megbízók többsége sincs tisztában azzal, hogy „mire is jó tulajdonképpen egy magánnyomozó”? Tehát pontosan milyen feladatok elvégzését célszerű egy magánnyomozó irodára bízni, miben és hogyan segíthetnek a detektívek, hol előzhetők meg ilyen módon káresemények, illetve a már bekövetkezett károk csökkentésében milyen szerepünk lehet. Tapasztalataink szerint a hazánkban működő gazdasági társaságoknál a döntési pozícióban lévő vezetők jelentős hányada nem veszi számba valós opcióként egy magánnyomozó iroda bevonásának lehetőségét, még az olyan ügyek megoldása során sem, ahol pedig hathatós segítséget kaphatna ilyen módon. Ennek oka jelentős részben az ezirányú tapasztalatok és ismeretek hiánya, részben pedig azok a negatív élmények, melyek a szakmában nem kellő színvonalon működő „szakemberek” ténykedése nyomán keletkeztek. Mint minden még kiforratlan területen, esetünkben is törvényszerű sajnos, hogy jelen vannak a piacon olyan cégek és egyéni vállalkozók, akik munkájukat nem megfelelő szakmaisággal és korrektséggel végezvén, érthetően negatív benyomásokat keltenek a megbízóikban, ezzel nem hogy építve, sokkal inkább rombolva a szakma nimbuszát. Gondoljunk csak bele, ha egy cég vezetője először alkalmaz magándetektívet és a sors nem a megfelelő szakembert sodorja az útjába, egyéb tapasztalatok híján nem csak arról az egy nyomozóról lesz negatív véleménye, hanem minden valószínűség szerint az egész szakmáról.

II. A TÉMA AKTUALITÁSA

Vannak persze kitaposott ösvények, ilyen többek között a biztosítási események vizsgálata, ahol nyilván a külföldi - döntően nyugati - székhelyű cégek magukkal hozhatták az ebbéli kultúrájukat és elvárásaikat. De ilyen kitaposott ösvényt jelentenek például a már említett partnerhűség vizsgálattal kapcsolatos ügyek is. Mindemellett az ország jogrendszeréből, gazdasági helyzetéből és kriminálszociológiai adottságaiból következően számtalan olyan szegmense van, illetőleg lehetne a magánnyomozó munkának, ahol jelenleg nem jellemző a magándetektívek igénybevétele, pedig a szakmailag felkészült szakemberek hatalmas segítséget nyújthatnának a kármegelőzésben, vagy a károk minimalizálásában.

Megítélésem szerint egy ilyen - jelenleg kiaknázatlanul hagyott - szegmense a magánnyomozói munkának az „Áfacsalásos” ügyekhez kötődő járulékos bűncselekményekkel, vagy egyéb káreseményekkel kapcsolatos nyomozás.

Úgy gondolom, bár erre vonatkozóan nyilván nem állnak rendelkezésünkre egzakt számadatok, mégis túlzás nélkül állíthatjuk, hogy az „Áfacsalások” már méltó utódjaivá váltak a 90-es évek hírhedt olajügyeinek, az Országunk okozott gazdasági károkat tekintve legalábbis mindenképpen. Ezeknek az ügyeknek a nyomozása ugyanakkor nyilván nem magánnyomozói feladat, hiszen sem jogi, sem technikai eszközeink, sem felhatalmazásunk nincs az ilyen ügyekre. Miért is adna az állam ilyen megbízásokat privát cégeknek, ha komplett apparátust tart fenn, megfelelő eszközökkel és felhatalmazásokkal e munka elvégzésére. Ezek szerint az egyenlet így egyszerű lenne, hiszen az „Áfacsalások” hivatalból üldözendő bűncselekmények, melyek közvetlenül többnyire az államnak okoznak kárt, ezért nyilván megvan a megfelelő jogosítványokkal és apparátussal rendelkező állami nyomozó szerv ezen ügyek kezelésére.

A képlet azonban mégsem ennyire egyszerű. Az „Áfacsalások” során ugyanis általában megvalósul több olyan járulékos bűncselekmény, vagy szándékos károkozás, melyekkel kapcsolatban nem, vagy nem kizárólag az államnak, hanem közvetlenül, vagy közvetve privát kézben lévő gazdasági társaságoknak, vállalkozóknak okoznak hatalmas károkat. Bár ezen járulékos bűncselekmények is a hivatalból üldözendő bűncselekmények közé tartoznak, gyakran látenciában maradnak a nyomozó hatóságok előtt, vagy ha felderítésük meg is történik, sokszor még akkor sem tartoznak a nyomozás fő csapásirányához. (Ez egyébként teljesen logikus is, hiszen nyilvánvaló, hogy az állami nyomozószervek számára az állam kármegtérülése az elsődleges.) Az „Áfacsalások” révén eltűnő milliárdok mellett hatalmas mérvűek lehetnek, olykor százmilliókra, néha akár milliárdokra rúghatnak ezek a bizonyos járulékos károk is. Ezen összegek kiesése gyakran komoly érvágást jelent különböző szintű gazdasági társaságok számára, mely problémára az alap bűncselekmények hatóság általi nyomozása többnyire nem jelent gyógyírt. Ennek oka részben a nyomozó szervek leterheltségében és bürokratikus ügyvitelében rejlik, részben pedig abban, hogy a nyomozó hatóságok – egyébként bizonyos fokig érthető módon - nem az érintett cégek kárának megtérülését tekintik a nyomozás fő feladatának. Megfelelő szakmai segítség nélkül az ilyen ügyekben sodródó gazdasági társaságok ezen a ponton lényegében magukra maradnak, hiszen álljon mögöttük bármilyen profi és felkészült ügyvédi stáb, a jelen jogi keretek között a felszólító leveleken és a gyakran elhúzódó, de eredmény nélküli pereskedéseken kívül, ilyenkor nem igazán marad a kezükben hatékony eszköz a probléma kezelésére.

Ez tehát annak a bizonyos értelmének a „harmadik oldala”, vagy ha úgy tetszik számunkra – tehát a magánnyomozók számára - az „éle”. Mert míg egy átlagos szemlélő az Áfacsalásokat többnyire a két klasszikus szemszög valamelyikéből nézi, tehát az elkövetői, vagy a nyomozóhatósági oldalról van rálátása az ilyen ügyekre, addig egy magánnyomozó teljesen más nézőpontból világíthat rá erre a témára. Ez a sajátos aspektus jelentheti a megoldási utat azoknak a gazdasági társaságoknak és egyéb piaci szereplőknek, melyek akaratukon és önhibájukon kívül lesznek érintettek valamilyen módon, ezekben az illegális, ugyanakkor nyilván valaki számára busás hasznot eredményező tranzakciókban.

Egy magánnyomozó iroda vezetőjeként az elmúlt években egyre több alkalommal szembesültem az Áfacsalások által okozott másodlagos károk volumenével, és el kell ismernem, engem is megdöbbentett, hogy milyen következményekkel jár a különböző piaci szegmensekben az ezen bűncselekményekre szakosodott csoportok működése. Ezért gondolom azt, hogy a napjainkban, Magyarországon, a magánnyomozó irodák számára ez lehet az egyik legfontosabb kiaknázásra váró terület, hiszen itt jelenleg fokozottan igaz az a kijelentés, hogy a jól felkészült magánnyomozók munkájával betölthető lenne a nyomozó hatóságok által folytatott büntetőeljárások és az ügyvédek képviselésén keresztül megvalósuló polgári igazságszolgáltatás közötti űr.

Mindemellett kriminalisztikai szempontból is meglehetősen érdekesnek tartom e területet, hiszen tagadhatatlan, hogy jelenleg nincsenek kiforrott és általánosan alkalmazott nyomozati módszerek ezen probléma megfelelő kezelésére, ami nem csak a magánszférában, de az állami nyomozóhatóságok esetében is igaz. Hiszen ha az állami nyomozószervek kellő hatékonysággal lennének képesek fellépni az ÁFA csalók ellen, akkor az ebbe a kategóriába sorolható bűncselekmények száma nyilván drasztikusan csökkenne és ezáltal már nem jelentené problémát a járulékos „másodlagos” károkozások sem.

Mondhatnánk persze, hogy nem is biztos, hogy feltétlenül a kriminalisztika területén kellene megtalálni a megfelelő válaszokat erre a kérdéskörre. Hiszen például a jogszabályi környezet megváltoztatása is értelmetlenné tehetné a hasonló bűncselekmények elkövetését, mint ez több európai ország esetében is látható. (Pl.: az fordított ÁFA fizetés bevezetése, vagy az alapvető élelmiszerek esetében az ÁFA mértékének drasztikus csökkentése, stb.) Ugyanakkor nekünk nyomozóknak véleményem szerint semmiképpen sem az a feladatunk, hogy ügyfeleinktől türelmet kérve kivárjuk amíg kedvezőbbé válik a jogi környezet. Sokkal inkább az a dolgunk, hogy a jelenlegi keretek között találjunk törvényes megoldást ezekre az ügyekre a saját eszközeinkkel. Márpedig a magam részéről hiszek benne, hogy léteznek az ilyen esetekre alkalmazható kellően hatékony megoldási utak, melyek bemutatását e tanulmány keretei között meg is kíséreltem.

III. AZ ÁFACSALÁSOK BEHATÁROLÁSA MAGÁNYOMOZÓI SZEMMEL

Hogy bárki számára megfoghatóvá váljon a téma először is be kell határolnom, hogy milyen bűncselekményeket sorolhatunk az áfacsalások csoportjába. Semmiképpen sem szeretnék ehelyütt terjengős büntetőjogi tárgyú fejtegetésekbe belemenni, hiszen ennek a témának a büntetőjogi szempontú feldolgozása bár önmagában is megér egy értekezést, viszont nem témája ennek a tanulmánynak. Ugyanakkor nyilván elkerülhetetlen, hogy röviden szót ejtsünk arról, milyen jogszabályba is ütközik ez a tevékenység. Az áfacsalási eseteket a büntető joggyakorlatban általában a Btk. 310. § (1.) bekezdésébe ütköző Költségvetési csalásként minősítik. Azoknál az eseteknél, ahol a bűncselekmények elkövetése során a költségvetésből

történik jogosulatlan áfa-visszaigénylés, eltérő gyakorlat alakult ki, mivel a Költségvetési csalás bűncselekmény helyett több helyen a Btk. 318. § (1.)bekezdésbe ütköző Csalás bűncselekményt szokták megállapítani.

A Btk. 310. §-ában foglalt bűncselekmény gyakorlatilag egy keretdiszpozícióként értékelendő hiszen a Btk-ban megfogalmazott tényállás vázát a mindenkor adójogszabályok töltik ki tartalommal. Tehát a büntetőjogilag tényállás szerű cselekmények egyben a valamilyen adójogi normát is sértenek.

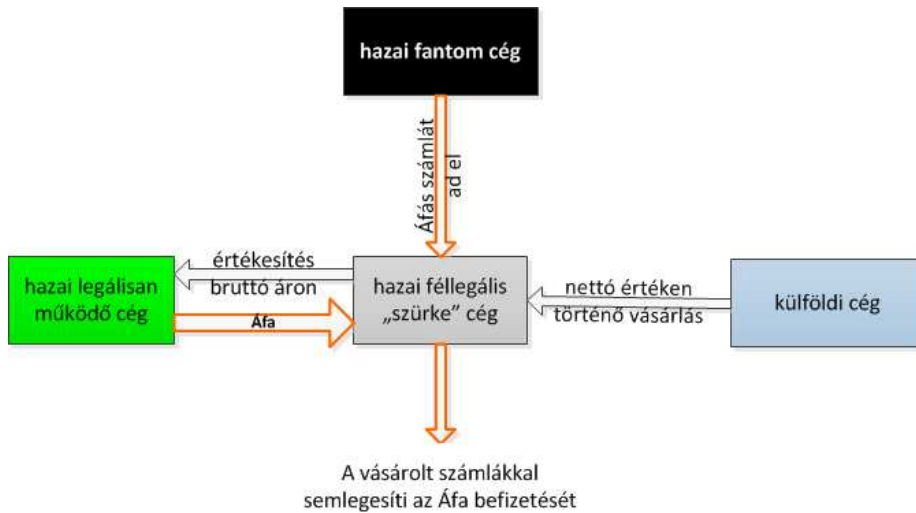
A mi szempontunkból azonban a büntetőjogi kategorizálásnál jóval fontosabb ezen bűncselekmények kriminalisztikai szempontú behatárolása. Mivel a téma után kutatva lényegében nem találtam olyan szakirodalmat, mely ebből a szemszögből adott volna képet erről az egyébként nyilvánvalóan aktuális problémáról, kénytelen voltam kriminalisztikai ismereteimet és ezirányú tapasztalataimat alapul véve saját magam összefoglalni azokat az ismérveket, melyeket a magánnyomozás nézőpontból fontosnak tartok.

Nehéz azonban ezekre a bűncselekményekre egy rövid és frappáns definíciót találni, mivel az áfacsalásoknak több ismert válfaja létezik, melyek esetében az elkövetési módszerek, illetve eszközök jelentős eltéréseket mutathatnak. Vannak azonban bizonyos közös pontok, tehát olyan ismérvek, melyek az összes e csoportba tartozó bűncselekményre ráillenek. Ezek álláspontom szerint az alábbiak:

- **Áfára vonatkoztatva történik az elkövetés;**
- **Csalárd jellegű elkövetési magatartással, tehát tévedésbe ejtéssel, vagy tartással, illetve valós tény elhallgatásával valósul meg;**
- **Vagyoni hátrányt okoz.**

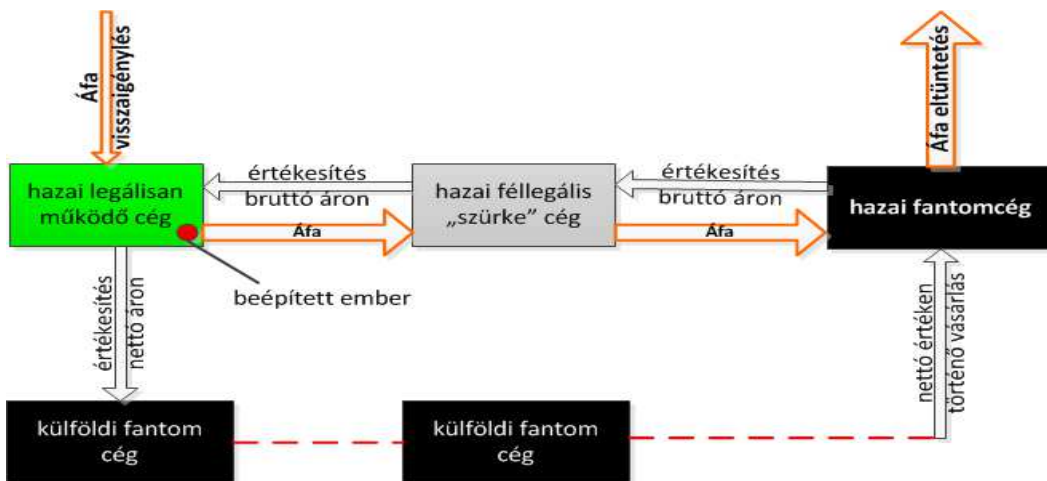
Nézetem szerint az összes olyan bűncselekményt az áfacsalás kategóriába sorolhatjuk, melyekre a fenti kitételek ráillenek, ezzel azonban még nem kaptunk a Btk-ban szereplő törvényi tényállásnál sokkal pontosabb meghatározást. Hogy ennél pontosabb képet kaphassunk ezekről a bűncselekményekről az áfacsalások csoportját alcsoportokra kell bontanunk, melyek esetében már könnyebben körülírhatók a rájuk jellemző sajátosságok. Kriminalisztikai szempontból a három alábbi alcsoportot tartanám felállíthatónak az áfacsalásokon belül:

- **Az I. alcsoportba azon bűncselekményeket sorolom, melyek elkövetői a valós üzleti tranzakcióik során az áfa-befizetési kötelezettségük elkerülése érdekében különböző csalárd, leplező ügyleteket hoznak létre, vagy az áfa-befizetési kötelezettségüket részben, vagy egészben eltitkolják.** Ebben az esetben alapvetően valós üzleti tranzakciók történnek tehát, valós üzleti szereplőkkel, és alapvetően nem az áfa megszerzése a cél, pusztán az üzleti tevékenység során keletkezett áfa-befizetési kötelezettség kioltása, vagy mérséklése érdekében történik valamilyen illegális ügylet. Jellemzően ilyen esetek a számlavásárlások. Megítélésem szerint az ide sorolható bűncselekményekkel igen ritkán találkozhatunk a magánnyomozói tevékenység során. (1. számú ábra)

1. számú ábra

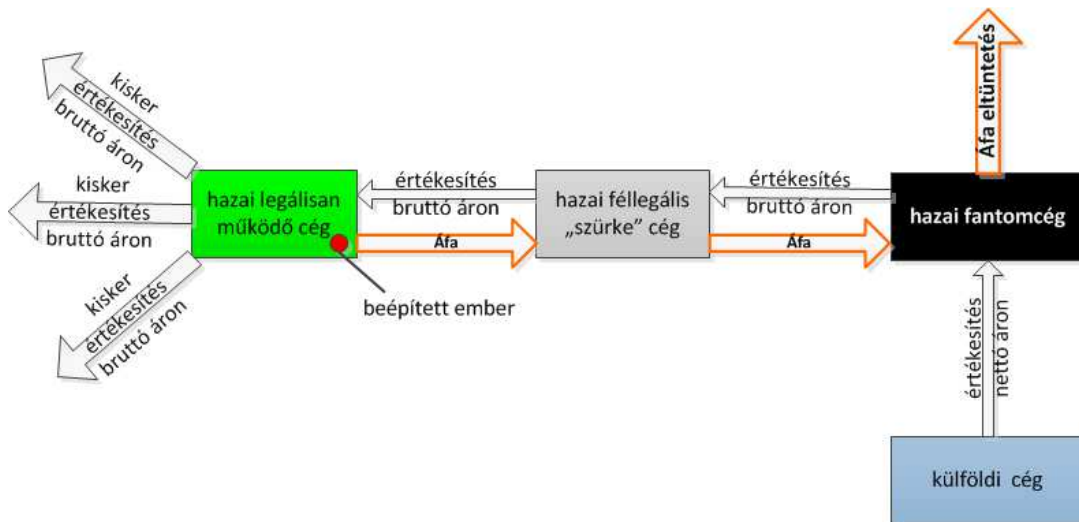
- **A II. alcsoportba azon bűncselekmények sorolhatók, melyek esetében valamilyen színlelt üggyel a költségvetésből próbál meg az elkövető áfá-t visszaigényelni.** Itt tehát az áfa visszaigénylése mögött nincs valós üzleti tranzakció, gyakori, hogy maguk az érintett gazdasági társaságok is csak a konkrét bűncselekmény, vagy hasonló bűncselekmények megvalósítása érdekében jönnek létre. Ezen bűncselekmények klasszikus példái az un.: árupörgetéses áfacsalások. (2. számú ábra)

2. számú ábra

- **A III. alcsoportba azok az áfacsalások tartoznak, melyek során az elkövetők célzatosan azért hajtanak végre – többnyire Unión belüli, de országhatárokon átnyúló - üzleti tranzakciókat, hogy szert tehessenek az azokkal kapcsolatosan a**

legális, vagy féllegális üzleti partnerek által számukra megfizetett áfára, melyet azután nem fizetnek be a költségvetés számára. Tehát ez az alcsoport lényegében az I-es és a II-es alcsoport egy sajátos egyvelege, hiszen ebben az esetben maga az üzleti tevékenység megvalósul ugyan, azonban másodlagos szerepet játszik. A cél az áfa megszerzése, ami azonban ez esetben nem a költségvetésből származik, hanem az Unió belüli nettó beszerzés és a hazai bruttó értékesítés közötti különbségből. (3. számú ábra)

3. számú ábra

Megítélésem szerint igazán komoly jelentőséggel a II. és a III. alcsoportba tartozó áfacsalások bírnak, mind a nemzetgazdaság, mind a magánnyomozó irodák szempontjából. A HVG.hu 2009. 05.06-án megjelent „A legnagyobb illegális üzlet az áfacsalás” című cikkben szereplő adatok szerint Vámosi-Nagy Szabolcs, az Ernst&Young adószakértője már abban az időben évi 1500 milliárd Ft-ra becsülte az áfacsalásokkal okozott károk nagyságát, bár nyilván e károk nagy része látenciában marad. Még becsült adatokkal sem találkoztam eddig a szakirodalomban arra vonatkozóan, hogy egy-egy áfacsaló csoport irányítója éves szinten milyen bevételt realizálhat. A magánnyomozói munkám során azonban találkoztam olyan „óvatos” becslésekkel, melyek szerint egy jól menő áfacsaló csoport irányítója, vagy irányítói éves szinten 250 és 500 millió Ft közötti illegális hasznot realizálhatnak. Azt gondolom, hogy ezek a becslések semmiképpen sem túlzók, viszont az eltelt időben ezen összeg volumene valószínűleg tovább növekedhetett.

Mondhatnánk persze cinikusan, hogy mi köze ehhez a magánnyomozóknak, legyen ez az állam saját problémája. Mielőtt azonban ilyen elhamarkodott kijelentést tennénk tekintsük át, mik a legjellemzőbb sajátosságai, magánnyomozói aspektusból, ezeknek a II. és III. alcsoportba tartozó áfacsalásoknak, majd vegyük sorra, hogy milyen szinte szükségszerű, járulékos bűncselekményekkel és „másodlagos károkozásokkal” járnak ezek az ügyek. (Járulékos bűncselekményeken itt most kizárólag a civil szféra szereplői számára kárt okozó bűncselekményeket értve és nem sorolva ide a Költségvetési csalások és csalások klasszikus eszközcselekményeinek számító Közokirat- és Magánokirat hamisításokat, Vesztegetéseket a Számvitel rendjének megsértését, stb..)

A II. és III. kategóriába sorolt áfacsalások legjellemzőbb sajátosságai egy magánnyomozó szemszögéből

Az ezen kategóriákba sorolt áfacsalások döntő többségükben profi módon összeállított és jól bevált „forgatókönyv” alapján, profi módon kivitelezett bűncselekmények, melyek elkövetésének egyértelmű és kizárólagos célja az anyagi haszonszerzés. Ennek megfelelően az elkövetői kör e bűncselekményeken folytán gyakran hatalmas illegális bevételre tesz szert, ami sok esetben a környezete számára is feltűnő lehet.

Ezen bűncselekmények lényege a III. alcsoportba sorolt áfacsalások esetében, végletesen leegyszerűsítve az, hogy egy direkt erre a célra alapított vagy vásárolt cég (fantomcég) - mely hivatalosan csak az un.: strómanhoz köthető - külföldről, de általában az Unió belülről vásárol valamilyen terméket áfa-mentes, nettó áron. Ezután ezt a terméket bruttó, áfás áron értékesíti tovább, gyakran több lépcsőn – az elkövetői kör kezében lévő „félleg legális” cégen (szürke cég) – keresztül, hazai teljesen legális cég, vagy cégek számára. Bár a fantomcég az áfát többnyire bevallja ugyan, de nem fizeti be. Ez eredményezi az extra profitot. *(Strómanok alatt itt azon személyeket értem, akik a bűncselekmény elkövetéséhez, a tényleges elkövetők helyett, a nevüket adják csekély jutalék fejében, azonban a bűncselekmény elkövetésében ténylegesen nem vesznek részt, arra többnyire még rálátásuk sincs.)*

A II. alcsoportba tartozó áfacsalások esetében a sorrend megmarad ugyan, de az áru mozgása fikatív és előre leszervezett, vagy ha van is fizikális árumozgás az csak a bűncselekmény leplezése érdekében történik. Különbség még az előbb ismertetett verzióhoz képest, hogy az áru a hazai legális cégtől ismét egy külföldi fantomcéghez kerül, majd követhetetlen módon eltűnik és végül újra a sor elejére kerül vissza, majd a kör újra kezdődik, akár öt, tíz, vagy több alkalommal is, míg végül az árut ténylegesen is értékesítik természetesen mélyen áron alul. Fontos, hogy ez a verzió mindenképpen szükségessé teszi egy legális, áfa-visszaigénylésre alkalmas gazdasági társaság illetve ebben a társaságban egy „beépített” (megvesztegetett) ember jelenlétét. Az ügyletek célja ugyanis, hogy a nettó értéken forgó áru után minden körben visszaigényelhető legyen a később nyilván be nem fizetett áfa. Az utóbbi időben azonban az adóhatóság a jelentős összegű áfa-visszaigénylések ellenőrzését már meglehetősen komolyan veszi, ezért ilyen tranzakciót reálisan végrehajtani csak nagy és teljesen legálisan működő céggel lehet. Ezek a cégek azonban nyilván normál esetben nem folynának bele ilyen ügyletekbe, ezért szükséges a „beépített ember” tevékenysége, aki a megfelelő ellentételezés fejében keresztülviszi a legális cégen ezeket a nyilvánvalóan illegális ügyleteket. Ezek az úgynevezett árupörgetéses áfacsalások, mivel ugyanazt az árut többször is keresztül „pörgetik” az elkövetők a hálózaton az illegális haszon maximalizálása érdekében.

Viszonylag egyszerűen felfedezhetjük ezen bűncselekmények „nyomait”, jellegzetességeit, azonban a konkrét bűncselekményeket rendkívül nehéz bizonyítani. Mindemellett jellemző, hogy a büntetőeljárások lezárásakor még a megfelelően alátámasztott és bizonyított áfacsalások jelentős részénél is csak a „strómanok” vonatkozásában lesz megállapítható a bűncselekmény elkövetése.

E bűncselekményeket szinte minden esetben jól szervezett csoportok követik el, melyek nagysága a tranzakciók volumenének függvényében - különböző lehet. (Minden résztvevőt ide értve általában kb. 4-5 főtől kb. 20-30 főig terjedhet ezeknek a csoportoknak a létszáma, de nyilván vannak ennél nagyobb létszámú elkövetői csoportok is.) A cselekmények jellegéből adódóan gyakorlatilag mindig kapcsolódnak külföldi szálak az elkövetőkhöz, azonban nem minden esetben jellemző a külföldi bűnözői körökhöz való kötődés. Lehetséges,

hogy a külföldi kapcsolat pusztán egy hétköznapi ember, barát, vagy ismerős, aki szívességből, vagy némi ellenszolgáltatásért nyújt segítséget.

Az áfa-csaló hálózatok jellemzője, hogy a tőlük függetlenül és legálisan működő gazdasági társaságokat, vállalkozásokat úgy vonják be az üzleti láncba, hogy egy megfelelő kompetenciával rendelkező alkalmazottat (kereskedő, üzletkötő, középvezető, stb.) megvesztegetnek, és maguktól függő helyzetbe hoznak. Így nemcsak, hogy keresztül tudják vinni az ügyleteiket a legális cégen, de az esetleges lebukás, vagy egyéb problémák felmerülése esetén ráláthatnak a gazdasági társaság belső ügyvitelére, döntéseire is, ami nagy segítséget jelenthet a védekezési stratégia kialakításában.

Az elkövetői csoportokra jellemző a többszintű tagozódás. Gyakori, hogy az áru mozgatásához, az üzlet beindításához szükséges pénzt teljesen a háttérben maradó személyek biztosítják az ügyletekhez. Az egy csoporthoz tartozó ügyleteket többnyire egy-két ember irányítja, azonban a nagy és alaposágot igénylő adminisztrációs terheket, valamint számos kisebb ügyintézési feladatot néhány neki alárendelt ügyintéző látja el. A legális cégekbe „beépített” emberekkel az ügyintézők és az irányító emberek is kapcsolatban állhatnak, azonban a cégláncolatban lévő, de nem egymás mellett álló különböző cégek képviselői általában nem ismerik egymást, vagy ha mégis, akkor biztonsági okokból nem tartják a kapcsolatot. Jellemző, hogy az egyes részfeladatokat mint pl. a szállítmányozás, vagy a raktározás mindig ugyanazok a munkások végzik.

Mivel hatalmas összegeket mozgatnak meg ezek a bűncselekmények, így szinte törvényszerű, hogy az elkövetők nagyon komoly és felkészült ügyvédi gárdával dolgoznak együtt. Ezek az ügyvédek nem csak az irányító emberek képviseletében járnak el, hanem a lojális végrehajtók számára is biztosítják és pénzelik őket.

Részben szintén a háttérben mozgó hatalmas összegek, részben pedig a megvalósuló bűncselekmények súlya, tehát az elkövetők által a lebukás esetén megkockáztatott büntetések miatt jellemzőek ezekre a bűncselekményekre bizonyos „maffiamódszerek”, mint a megfélemlítés, a fenyegetés, a zsarolás és néha a tettelegesség is. Fontos azonban, hogy ezek nem általánosan alkalmazott módszerek, hiszen e körben alapvetően csalárd módon, de békés módszerekkel, anyagi haszonszerzés érdekében elkövetett bűncselekményekről beszélünk. Az erőszakos, fenyegető jellegű megnyilvánulások többnyire a lelepleződések esetén kerülnek előtérbe, illetve az olyan esetekben, mikor az érintetteknek anyagi természetű nézeteltérései keletkeznek egymással.

Jámulékos bűncselekmények

A fő ismérvek áttekintése után vegyük sorra az áfacsalásokkal kapcsolatban tipikusan előforduló és a magánnyomozások szempontjából relevanciával bíró, jámulékos bűncselekményeket:

- A leggyakrabban az un.: Gazdasági vesztegetések (Btk. 251.§, 252. §, 254.§). Ezek a bűncselekmények többnyire a láncolatba kapcsolódó, legálisan működő cég megfelelő beosztásban lévő dolgozójának megvesztegetésével valósulnak meg és mind közvetve, mind közvetlenül hatalmas károkat okozhatnak a gazdasági társaságoknak.
- Szintén gyakran előfordulnak a „klasszikus” Csalások (Btk. 318. §), itt nyilván nem az alap bűncselekmények (sokszor vitatott) minősítéseként felmerülő Csalásokra gondolva,

ahol a kár az államot éri, hanem azokra a csalásos esetekre utalva, ahol az áruforgalmi láncba bevont legális piaci szereplőket tévesztik meg, és őket éri a kár.

- Meg kell említenünk még a kisebb vagy nagyobb súlyú fenyegetésekkel, megfélemlítéssel, kényszerítésekkel megvalósuló bűncselekményeket, melyek akár a tettegességig is fajulhatnak. Ilyenek lehetnek a Kényszerítés (Btk. 174.§), a Zaklatás (Btk. 176/A. §), vagy a Zsarolás (Btk. 323. §), illetve a Testi sértés (Btk.170.§). Az ilyen bűncselekmények többnyire akkor fordulnak elő, amikor valamilyen zavar történik az elkövetői gépezetben és az irányító emberek ilyen módon, erőszak, fenyegetés, megfélemlítés alkalmazásával próbálják meg a dolgokat a számukra megfelelő kerékvágásba terelni.
- Szintén számolnunk kell a Hamis vád (Btk., 233.§), Rágalmazás (Btk.179.§) és Becsületsértés (Btk.180.§) bűncselekmények előfordulásával. Ezen bűncselekmények és az általuk okozott károk első hallásra talán eltörpülhetnek a korábban felsoroltak mellett, de mint azt a későbbiekben kifejtem ilyen módon is hatalmas erkölcsi és anyagi károk okozhatók cégeknek és magánszemélyeknek egyaránt. (Pl.: komoly piaci szereplők indokolatlan meggyanúsításai és az ebből adódó erkölcsi és anyagi károk.)
- Számításba kell vennünk továbbá a zsarolhatóvá vált dolgozók esetében a Gazdasági titok megsértése bűncselekményeket is (Btk. 300. §). A legális cégek megvesztegetett dolgozói ugyanis könnyen az elkövetői láncot irányító személyek befolyása alá kerülhetnek, és a számukra elérhető értékes üzleti titkokat hozzáférhetővé tehetik az elkövetői láncolat számára is.

Az áfacsalásokkal kapcsolatban előforduló járulékos bűncselekmények mellett mindenképpen ki kell térnem a „másodlagos” károk kérdésére, melyek a magánnyomozások szempontjából szintén igen nagy jelentőséget nyernek. Hogy rávilágítsak a dolgok lényegére úgy is fogalmazhatnék, hogy ezek a bizonyos „másodlagos” károk a magánnyomozások szempontjából primer káreseményekké válnak, hiszen ezek a károk a magánnyomozó irodák megbízóinál jelentkeznek, így nekünk magánnyomozóknak, elsődleges feladatunk nyilván ezeknek a nem kívánt eseményeknek a vizsgálata.

Az áfa-csaló cégek láncolatába törvényszerűen be kell kerülniük olyan teljesen legálisan működő gazdasági társaságoknak, melyeknek szervezeti szinten alapvetően semmi közük nincs magához a láncolathoz. Rájuk lényegében azért van szükség, mert ők azok, akik a nettó értékekhez hozzáadják magát az Áfát, tehát belföldi cégtől bruttó áron vásárolnak, és adott esetben – az árupörgetéses ügyekben – külföldi cégnek nettó áron adnak el. Ezek a gazdasági társaságok nem ritkán nagy múltú hazai, vagy itthon működő multinacionális vállalkozások, melyek többnyire a teljes céget átfogóan tekintve teljesen törvényesen működnek és minden gyanú felett állnak. Olyan esetek is előfordulhatnak, melyek során ezek a láncolatban kerülő legális cégek működési sajátosságaikból adódóan áfa-visszaigénylési pozícióba kerülnek. Ez azonban a hatóságok számára pontosan a vállalkozások méretei és sajátosságai miatt nem válik gyanússá vagy feltűnővé. Hiszen az ilyen komoly cégek nyilván nem kockáztatják a nimbuszukat az ilyen bűncselekményekből származó illegális haszon érdekében. Ebből adódóan ezeket a cégeket az áfa-csaló láncolatokban nemcsak mint végfelhasználókat, vagy a láncolat végén lévő értékesítőket tudják felhasználni, hanem alkalmasak lehetnek arra is, hogy a láncot végtelenítve újra külföldre egy fantomcég számára adjanak el. (árupörgetéses áfacsalások) Hangsúlyozván, hogy e legális cégek általában úgy vesznek részt ezekben az áfacsalói láncolatokban, hogy vezetői szinten nem is szereznek tudomást a tranzakciók jogsértő mivoltáról, és maga a gazdasági társaság nem tesz szert extra profitra.

Mindez többnyire abból a meglehetősen általános jelenségből adódik, hogy a komoly nagy gazdasági társaságok esetében is vannak kevésbé lojális és „megvásárolható” munkatársak,

akik az illegális, és saját bérükhöz képest jelentős összegű jutalék fejében segítséget nyújtanak az áfa-csalók láncolatába történő bekapcsolódáshoz. Ilyenkor hiába rendelkezik a legális gazdasági társaság bármilyen komoly belső szabályzattal és szűrési rendszerrel a hasonló csaló cégek kiszűrésére, hiszen pont az a munkatárs engedi kapun belülré a csalókat, aki a kiszűrésükre lenne hivatott. A megvásárolt munkatárs ezután már zsarolhatóvá válik, így többnyire az áfa-csaló láncolat teljes befolyása alá kerül és pontosan úgy irányítja a saját hatáskörében a dolgokat, hogy az az elkövetői kör számára kedvező legyen. De vegyük sorra milyen veszélyeket rejt a gazdasági társaságok számára egy ilyen nem kívánatos „beépülés”, és milyen károk keletkezhetnek ebből.

A másodlagos károk

A NAV az áfa-csaló láncolat valamely tagjának ellenőrzésétől könnyen eljuthat a legális cégig, amiből már egyenesen következik, hogy

- az elhúzódozó vizsgálatok idejére zárolhatják a legális cégek számláján a költségvetésnek okozott kárnak megfelelő összeget,
- visszatartathatják a legális cég áfa-visszaigényléséből a költségvetésnek okozott kárnak megfelelő összeget,
- eljárás alá vonhatják a legális cég egyébként valójában mit sem sejtő ügyvezetőjét,
- látványos nyomozati cselekményeket hajthatnak végre a legális cég vonatkozásában is, bénítva a gazdasági társaság ügymenetét és csorbítva a jó hírnevét, (Pl.: nagy számú egyenruhás pénzügyőrrel végrehajtott házkutatások, stb.)
- a beépített emberen keresztül kijátszhatóvá válnak a társaság védelmi mechanizmusai, így könnyen előfordulhat, hogy olyan helyre történik árukihelyezés, ahonnan a kihelyezett áru értéke végül nem térül meg,
- a beépített és ezzel befolyásolhatóvá tett dolgozó a munkaadója számára nem kellően előnyös ügyleteket köt (az általa elfogadott illegális jutalék már önmagában felveti a munkaadójának történő károkozás lehetőségét.),
- a beépített és ezzel befolyásolhatóvá tett dolgozó üzleti titkokat szolgáltat ki a gazdasági társasággal kapcsolatban, melyek kedvezőtlen piaci helyzetbe hozhatják a céget, (Pl.: átmeneti likviditási problémák esetén egy tőkeerősebb vállalkozás tönkretelheti a beépített embernek munkát adó vállalkozást.)
- ha ártatlanságát és a vizsgált ügyletekkel kapcsolatos kellően gondos eljárását a láncolathoz köthető legális cég nem tudja bizonyítani jó eséllyel megtörténhet, hogy a NAV rajta hajtja be az ügyletek során eltűnt áfá-t.

A másodlagos károk taglalásakor meg kell említenünk még egy – meglehetősen kétélű – szempontot. Mégpedig az áfacsalások igen komoly piaci árletörő hatását. Magának a bűncselekménynek a lényegéből következik, hogy a rossz értelemben vett „üzleti haszon” nem a tényleges nettó vételi és eladási árak közti különbségből adódik, hanem a be nem fizetett áfából. Tehát az áfa-csalók érdeke mindig az, hogy a lehető legnagyobb mennyiségben forgalmazzanak, hiszen ez vonja maga után a megszerzett áfa volumenének növekedését is. Mivel tehát nem elsősorban az olcsó vásárlás és a drága eladás a cél, hanem a nagy forgalom, és az áfa-tartalom terhére az áfa-csalók bármilyen termék esetében könnyen tudnak jó árakat produkálni a piacon, ezért törvényszerű, hogy ők tudják a legjobb árat adni az áruért. Az ellenoldalon pedig ők tudnak a legolcsóbban eladni. Teszik mindezt olyan nagyságrendben, hogy azzal már ténylegesen képesek befolyásolni az érintett szegmensek árképzését. Ennek a jelenségnek a kétarcúságát pedig az adja, hogy legyen szó bármely területről a végfelhasználók nyilván örülnek az alacsony áraknak. Viszont azon vállalkozásokat, amelyek tisztességes tevékenységet folytatva vannak jelen a piacon, nyilván meglehetősen

kellemetlenül érinti a beszerzési árak növekedésével egyidejűleg az eladási árak csökkenése. Ezen körülmény hatását az általános gazdasági helyzettel, és az adóterhek növekedésével együtt kifejtve több vállalkozás esetében a drasztikus leépülést, vagy éppen a megszűnést is eredményezheti.

Az áfacsalások árletörő hatásának taglalásával egyúttal elérkeztünk ahhoz a ponthoz ahol egy átlagember is rendszeresen kapcsolatba kerülhet ezen bűncselekményekkel, legalábbis ezek eredményével, még ha erről többnyire nem is szerez tudomást. Tény, hogy a leggyakrabban az alapvető fogyasztási cikkekkel (cukor, liszt, tej, hús, stb.) kapcsolatban követik el az áfacsalásokat. Ennek az oka egyszerű. Részben azért alakulhatott ez így, mert ezeknek a termékeknek szinte folyamatosan nagy forgalma van, szinte állandó és nagyon érzékeny felvevőpiaccal. Így egyértelmű, hogy már az árak minimális csökkentésével is hatékonyan gyorsítható a forgalom. Másrészt ezek a termékek nem rendelkeznek „rendszámmal”, tehát nincs azonosítójuk, így az általuk bejárt út csak nehezen, vagy egyáltalán nem követhető. Persze nem csak ezeknél az alapvető fogyasztási cikkeknel figyelhető meg ez a jelenség, hanem szinte a kereskedelem összes területén találhatunk erre példát (műszaki cikkek, faáru, fém alapanyagok, stb.). Nyilván felelőtlenség lenne kijelenteni, hogy minden forgalomban lévő termék, amit első ránézésre irreálisan alacsony áron kínálnak eladásra az egyébként legális kereskedelmi forgalomban az áfacsalásból származik. Ha azonban kézbe vesszünk egy ilyen alapvető fogyasztási cikket, melynek véletlenül pont tisztában vagyunk az átlagos előállítói árával és egy bolthálózat polcain folyamatosan nagy tételben árulják ezt a terméket a gyártói ár alatt, a forgalmazó címszó alatt feltüntetve pedig egy komolytalannak tűnő cégnevet olvashatunk, melyet minimális törzstőkével alapítottak és a dolgozóinak száma egy fő, székhelyként viszont egy lakótelepi tömb 2. emeleti lakását tüntették fel, elérhetőségként egy ingyenes szolgáltatónál készített e-mail címmel, akkor komolyan kezdetünk gyanakodni, hogy az olcsó fogyasztói ár ellenére valakik már jelentős összegeket kerestek a kezünkben tartott terméken. Természetesen illegálisan, hiszen jó eséllyel egy „áfacsalt” termékkel van dolgunk.

IV. AZ ÁFACSALÁSI ÜGYEK JÁRULÉKOS BŰNCSELEKMÉNYEIVEL KAPCSOLATOS MAGÁNNYOMOZÓI TEVÉKENYSÉG

Miért lehet indokolt a magándetektívek igénybevétele

Az áfacsalási ügyek magánnyomozói szemszögből történt rövid elemzése után, fontosnak tartom kifejteni, hogy az állami nyomozóhatóságok mellett miért célszerű a magánnyomozó irodák bevonása is az ilyen ügyekbe.

Szinte minden esetben mikor magánnyomozóként elkezdünk egy ilyen ügygel foglalkozni és az események kárvallottja már részletesen tájékoztatott minket az ügyről elhangzik a kérdés, hogy mihez is van nekünk magánnyomozóknak jogostíványunk, milyen eszközök állnak a rendelkezésünkre és mit tudunk mi tenni, amit a rendőrség, vagy a NAV nyomozó szervei nem tudnak. Egyszerűsítve és lefordítva, miért bízzanak meg minket, ha a hivatalos szervek már nyomoznak, vagy rövidesen nyomozni fognak az ügyben.

Mivel a magánnyomozók alkalmazásának Magyarországon nincs kialakult hagyománya, így ez a kérdés teljesen kézenfekvő és logikus, ezért gondolom azt, hogy a lehetőségeink bemutatását e kérdés megválaszolásával kezdem. Először is, tény, hogy a Magyarországon jelenleg hatályos jogszabályok által meghúzott határok között semmivel sincs több jogosultságuk a magándetektíveknek, mint a megbízóiknak. Sőt lényegében az általunk

alkalmazott eszközök mindegyike hozzáférhető a megbízóink számára is. De a helyzet ahhoz tudnám hasonlítani, mint mikor valakinek elromlik az autója és meg kell oldani a javítás problémáját. Van jogunk az autószereléshez, a szerszámokat is beszerezhetjük a megfelelő helyen, mégsem állunk neki, mivel nem értünk hozzá, hiszen nem vagyunk autószerelők. Vagy még ha értünk is az autószereléshez valamelyest, nem biztos, hogy költséghatékonyság szempontjából érdemes nekünk elvégezni a szerelési munkálatokat. Ugyanez a helyzet a magánnyomozással is. Szerencsés esetben a megbízó egy olyan magánnyomozó irodával találkozik, ahol képzett és tapasztalt szakemberek dolgoznak és megfelelő eszközparkkal rendelkeznek, így el is várható, hogy optimális megoldás szülessen a megbízó problémájára.

Persze ezzel még mindig nem adtunk választ arra, hogy miért ne hagyják a kárvallottak pusztán a NAV, vagy a Rendőrség illetékes szerveire a nyomozást.

Az elsődleges ok véleményem szerint mindenképpen az, hogy sem a NAV, sem a Rendőrség érdekei nem esnek egybe teljes mértékben az ilyen ügyek kárvallottjainak jogos érdekeivel. A hatóságok által végzett nyomozások során elsődleges cél mindig a bűncselekmény körülményeinek tisztázása, illetve az elkövetők azonosítása, felkutatása és felelőségük mértékének megállapítása. Tapasztalataim szerint, általában csak ez után következik a kármegettérülés kérdése. De természetesen itt is az állam számára keletkezett kár megtérülése az elsődleges, és csak ez után kerülhet szóba az egyéb károsultakat ért kár. Bár már az is rendkívül ritka az ilyen ügyek esetében, hogy az államot ért kár teljes egészében megtérüljön. Így hatékony segítség nélkül kicsi az esélye annak, hogy az ilyen ügyekbe keveredett - egyéb iránt legálisan, törvénytisztelő módon működő – gazdasági társaságok veszteség nélkül úszhassák meg ezeket az eseteket.

Nem is beszélve arról, hogy az állami nyomozó hatóságok sok esetekben sztereotip gondolkodásmód alapján az érintett legális cégeket nem sértettként, hanem jó esetben egyéb érdekelt félként, rossz esetben a bűncselekmény részeseként kezelik. Nagyon gyakori ugyanis, hogy egy gazdálkodó társaság szerepét egyetlen – és általában az áfacsalók által megvesztegetett - dolgozója által betöltött szereppel azonosítják, vizsgálva a gazdasági társaság büntetőjogi felelőségét is. Márpedig ebben az esetben nyilván szóba sem jöhet az, hogy a nyomozati cselekmények esetlegesen ezen társaságok kárának megtérülésére is irányuljanak. Sőt gyakran komoly magánnyomozói tevékenységet igényel már a gazdasági társaság szerepének tisztázása is. (Nyilván vannak persze olyan esetek is, ahol a látszólagosan legálisan működő cégek, a látszat ellenére akár felső vezetői szintig részesei az áfacsalásoknak.)

Ezen túlmenően az állami nyomozó szerveket és az adóhatóságot kötik az eljárási határidők. Akinek rálátása van az ilyen ügyekre az tudja, hogy milyen mértékben húzódhat el egy adóvizsgálat, vagy egy büntetőeljárás. Ennek nyilvánvalóan több oka van, köztük az állami szervek leterheltsége, valamint a külföldre futó szállak esetében a jogsegélyek elintézésének elhúzódása is. A magyar nyomozószervekkel ellentétben, a magánnyomozó irodák munkatársai jóval egyszerűbb módon és gyorsabban képesek külföldön dolgozni. Bár kétségtelen, hogy nem végezhetnek hivatalos nyomozati cselekményeket, de tanúkat kutathatnak fel és irányíthatnak a hatósághoz, nyilatkozatokat vehetnek fel, fényképfelvételeket készíthetnek stb.. Tapasztalatból tudom, hogy a hatósági nyomozásokat megelőző, vagy az azokkal párhuzamos ilyen jellegű magánnyomozói segítség, nagyban gyorsíthatja és jelentősen eredményesebbé teheti a büntetőeljárásokat.

Itt kell megemlítenünk továbbá, hogy mind az állami szervek leterheltségéből, mind a magánnyomozó irodák nyilvánvaló ügyfélközpontú szemléletéből adódóan a magándetektívek jóval gyorsabban és egyben jóval rugalmasabban képesek reagálni egy-egy felmerülő új információra. (Gondolok itt arra, ha a nyomozás során például az éjszaka közepén merül fel információ arra vonatkozóan, hogy az ügy szempontjából valamilyen fontos esemény történik, úgy az érintett cég vezetőjének esélye sincs arra, hogy a rendőrséget értesítve elérje, hogy rövid időn belül a rendőrség egy megfigyelést szervezzen a megfelelő helyre. Ez a feladat egy magánnyomozó iroda igénybevételekor reálisan kivitelezhető.)

A legfontosabb különbség e tekintetben az állami nyomozó szervek és a magánnyomozó irodák munkája között mégis talán az, hogy a magándetektívek a hasonló kategóriás ügyek nyomozása során az ügyfelek jogos érdekeit szem előtt tartva, ténylegesen a legapróbb részletekig mindent megvizsgálva próbálják felderíteni az ügy összes relevánsnak tűnő körülményét. Míg az állami nyomozószervek nyilván a korábban vázolt, eltérő vezérelvek mentén, de a váderedményességet is figyelembe véve, nem kis leterheltséggel végzik munkájukat. Talán nem járok túl messze a valóságtól, ha analógiaként a kis, néhány fős hangszerkészítő manufaktúra munkáját hasonlítom egy hatalmas modern hangszergyáréhoz. Egy kis vállalkozás nyilván sok tekintetben nem veheti fel a versenyt az állami nyomozóhatóságok hatalmas gépezetével, mint ahogy a példánkban a manufaktúra sem a nagy hangszergyárral. A magánnyomozó irodák, a kis hangszerkészítő manufaktúrákhoz hasonlóan képes viszont az egyedi igényekhez igazodni és egy-egy „munkára” jóval nagyobb időt, energiát és figyelmet szentelni, mint ahogy azt dömpingmunka lehetővé tenné. Ez a különbség gyakran a párhuzamos nyomozások eredményében is megmutatkozik, ami rendjén is van, hiszen ha nem így lenne, nem érné meg magándetektíveket foglalkoztatni. Pontosan ezért gondolom úgy, hogy a nyomozás mindkét válfajának megvan a maga szerepe a kriminalisztika világában.

Hogyan és miben segíthetnek a magánnyomozók

A fentiek során igyekeztem bemutatni az áfacsalási ügyek magánnyomozók szempontjából lényeges aspektusait, illetve rávilágítottam arra is, hogy hogyan viszonyul a magándetektívek munkája a nyomozó hatóságok munkájához. Itt az ideje hát, hogy vázoljam, hol, mely pontokon és hogyan tud segíteni egy magánnyomozó iroda az ilyen ügyekben.

Az alábbiakban az átláthatóság kedvéért a korábban felsorolt járulékos bűncselekmények jellemző megvalósulási körülményeivel párhuzamosan fogom bemutatni azon magánnyomozói eszközöket és módszereket, melyek alkalmazása indokolt és célravezető lehet.

Gazdasági vesztegetések

Az áfacsalásos bűncselekmények legnagyobb részénél szükség van egy olyan legálisan működő és a hatóságok előtt lehetőleg minden gyanú felett álló gazdasági társaságra, amely bruttó, tehát áfás áron vásárol. Vagy más aspektusból a cégláncolaton keresztül nettó áron „utazó” áruhoz hozzáteszi a később a fantomcég által elnyelt áfát. A csalók ezen a ponton az okozhat problémát, hogy ezek a gazdasági társaságok, mint a megnevezésükből is kiderül többnyire teljesen törvényesen működő cégek és még csak véletlenül sem szeretnének belekerülni ilyen jellegű illegális ügyletekbe. Kár is lenne erről győzködni e legális cégek

felső vezetői köreit. Sokkal egyszerűbb megoldás, ha olyan kereskedőket, üzletkötőket, vagy döntési pozícióban lévő középvezetőket környékeznék meg, akik kevésbé lojálisak ezekhez a gazdasági társaságokhoz. Ezeket a munkatársakat megvesztegetve könnyen elérhető, hogy a legális cégek a fantomcégektől, vagy a „szürke” cégektől vásároljanak, vagy ilyen cégeknek adjanak el. A megvesztegetett dolgozó – nevezzük „beépített embernek” - általában pontosan tudja, hogy miként lehet kijátszani a társaság önvédelmi rendszerét, belső szabályzóit és erre meg is van a lehetősége. Az ő feladata nagyon egyszerű, az áfacsalók által szállított termékeket át kell venni, illetve az árupörgetéses bűncselekmények esetén tovább is kell adni, nyilván a megfelelő személynek. A vételi és eladási árak általában kedvezőek a legális cégnek, de nem kiugró mértékben, így a tranzakció nem is feltűnő. A „beépített ember” pedig jutalékot kap a forgalom után, melynek mértéke üzleti területenként változik, de mindenképpen kellően nagy összeg ahhoz, hogy a beépített ember elkötelezetté váljon az áfacsalók felé. Fontos, hogy ezek a bizonyos legális cégek, melyek alkalmazásában áll a „beépített ember” általában nem jutnak extra profithoz ezekkel az ügyletekkel kapcsolatban, maximum a kereskedő forgalmazási tevékenységének fokozódásából adódik némi forgalomnövekedésük, ezért a vezetőség nincs is tisztában azzal, hogy a társaságuk kikkel áll üzleti kapcsolatban. Az cégvezetésnek maximum a kereskedő megnövekedett forgalma tűnhet fel, amire nyilván van megfelelő „legendája” az érintett „beépített embernek”.

Ezek a „beépített emberek” több szempontból is veszélyt jelenthetnek az alkalmazóikra. A leggyakrabban annak a veszélye áll fenn, hogy a NAV az áfa-csaló üzleti láncolat valamely elemének ellenőrzésekor tapasztalja a hatalmas adóhiányt és végigtekintve a teljes láncolaton, a vizsgálat idejére zárolja a legális cég bankszámláját a költségvetésből hiányzó összeg mértékéig, vagy blokkolja a gazdasági társaság áfa-visszaigénylését. A probléma azonban többnyire nem oldódik meg az adóügyi vizsgálat befejezésekor, mivel ezek a vizsgálatok a fantomcégek esetében többnyire büntetőfeljelentéssel zárulnak. A jelenlegi joggyakorlat szerint elég gyakori, hogy ilyen esetekben a legális cégek ügyvezetője is gyanúsítottá válik, minimálisan az áfacsalással kapcsolatban betöltött bűnszegédi szerepéért. A vezető bűnösségének megállapítása pedig szinte automatikusan egyet jelent azzal, hogy a fizetőképes legális cég számlájára terhelik a teljes áfa-hiányt, az egyetemleges felelősség jegyében.

Magánnyomozói praxisom során dolgoztam olyan ügyben, ahol egy neves gazdasági társaság olyan felsővezetőjét gyanúsították meg áfacsalásban történő részvétellel, aki köztudottan áfacsaló ellenes és sokat is tesz ezeknek a bűncselekményeknek a visszaszorításáért, sőt egyértelműen nem lehetett tudomása arról, hogy az őt megtévesztő beosztottjai milyen tevékenységet folytatnak a háta mögött.

A „beépített emberek” áfa-csalókkal kapcsolatban tanúsított lojalitása veszélyes lehet azért is, mert ilyen esetekben a cég védelmi mechanizmusait kikapcsolva, az irányító ember utasítására megtörténhetnek olyan tranzakciók (pl.: indokolatlanul magas kockázatú árukihelyezések) melyek szintén károkat okozhatnak a legálisan működő cégnek. (Dolgoztunk már olyan ügyben, ahol ilyen módon került kihelyezésre kb. 125 millió Ft értékű áru, melynek teljes egészében nyoma veszett és a felelősöket, csak hosszas nyomozás után lehetett eljárás alá vonni, de a kár még így is csak részben térülhetett meg.)

További problémát okozhatnak ezek a „beépített emberek” azzal, hogy kapcsolatuk elmélyülése esetén az áfacsaló csoportot tájékoztatni tudják a munkaadójuk belső ügyeiről, gazdasági titkairól. Ennek akkor lehet kiemelt jelentősége, ha a társaság gazdasági helyzete, vagy egyéb körülmények miatt ezek a belső információk visszaélésre alkalmasak lehetnek.

Pl.: az áfacsalás miatti hatósági vizsgálat, vagy nyomozás megkezdésétől kezdődően, a legális cégnél keletkező információk továbbításával hatalmas károk keletkeznek.

A gazdasági vesztegetések gyanújának felmerülésekor a magánnyomozó segítséget nyújthat a cég vezetése számára a gyanú alátámasztása, vagy kizárása érdekében. A magánnyomozás során felkutatott bizonyítékok és az összefoglaló jelentés felhasználhatók az adóhatósági vizsgálatoknál, illetve a nyomozások során. Ha a vesztegetés gyanújának felmerülése megelőzi a vizsgálatokat, vagy a nyomozást, a cég vezetője az összefoglaló jelentés birtokában maga is kezdeményezhet hatósági eljárást, a negatív következmények megelőzése érdekében.

A gazdasági vesztegetéssel kapcsolatosan folytatott magánnyomozások során általában az alábbi nyomozati módszereket és – eszközöket vehetjük igénybe:

- A gyanúsítható személyhez köthető, gyanús tranzakciók elemzése, a belső normákra is figyelemmel (Ezen elemzések során mindig célszerű igénybe venni egy megfelelő jártassággal rendelkező szakembert, aki segít eligazodni a társaság sajátosságaival kapcsolatban.);
- A gyanús tranzakciókkal kapcsolatban cégkapcsolati elemzések, kutatások és egyéb adatgyűjtések lefolytatása;
- A munkáltató belső vizsgálatának keretében, munkáltatói meghallgatás lefolytatása a gyanúsítható személlyel;
- Adatgyűjtések, meghallgatások lefolytatása, a gyanúsítható személy munkakörnyezetében;
- Internetes ellenőrzések és egyéb legálisan hozzáférhető adattárak, nyilvántartások ellenőrzése (Közösségi oldalak, cégnyilvántartások, cégbírósági nyilvántartás, hirdetési oldalak, stb.)
- A munkáltató bekérése alapján a gyanúsítható személy céges telefonjával kapcsolatos híváslista elemzése;
- A munkáltató számára legálisan hozzáférhető e-mailek elemzése;
- A gyanúsítható személy megfigyelése, követése;
- A gyanúsítható személlyel kapcsolatban környezettanulmány elkészítése, különös tekintettel a gyanús költségek vizsgálatára, valamint azon vagyoni elemekre, melyek biztosíthatják a kármegettérülést;
- A gyanúsítható személy beleegyezése esetén polygráfós vizsgálat elvégzése;

„Klasszikus” Csalások

A „klasszikus” csalás bűncselekmények (Btk. 318. §) többféle verzióban is előfordulnak az áfacsalási esetekkel kapcsolatban. Ezek közül leggyakrabban három módszer fordul elő, melyekben közös vonás a „beépített ember” által játszott fontos szerep.

Az egyik ilyen esetben a „beépített ember” már megfelelően nagy mennyiségű közös ügyletben játszott szerepet, és ennek megfelelően komoly jutalékokat is a magáénak tudhat, így töretlen a bizalma a csalási láncot irányító személlyel kapcsolatban. Ekkor az irányító már egy teljesen elérhetetlen – gyakran külföldi - és hozzá semmilyen módon nem kötődő fantomcéggel veteti át a legális cégtől kikerülő árút és valamilyen okból halasztott fizetést kér. Az árú ezután természetesen eltűnik, de a fizetés nem történik meg, csak ígéretések, időhúzás, majd esetleg valamilyen minimális fizetés történik. Ezt a minimális kifizetést

(mondjuk 1-2 %), csak azért hajtják végre, hogy hamisan a jóhiszeműség és fizetési szándék látszatát keltsék, mely például a szlovák nyomozási gyakorlatban, de sok esetben Magyarországon is kizárja a bűncselekmény megállapítását és maximum peres úton teszi behajthatóvá a kintlévőséget.

További probléma ezekkel az ügyekkel – mint ahogy arra korábban már utaltam -, hogy a „beépített ember” pontosan tisztában van azzal, hogy a korábbi megvesztegetői átverték, de mivel saját felelőségével is tisztában van, ezért az utolsó pillanatig titkolja az ügy valódi természetét a cégvezetéssel szemben, bízva a probléma megoldódásában, de ezzel jelentősen hátráltatva a vizsgálatot. Sok esetben pont ez a hátráltató magatartás teszi lehetetlenné a kintlévőség visszaszámoltatását.

Előfordulnak olyan esetek is, ahol a „beépített ember” már régebb óta áll kapcsolatban az áfacsaló csapattal, mint ahogy a cégláncolatban a legális cég szerepét betöltő vállalkozásnál elkezdene dolgozni és már konkrétan azzal a céllal helyezkedik el az adott munkahelyen, hogy azt a gazdasági társaságot is bevonja az áfacsalási láncolatba. Ez a cég vezetője felé úgy jelenik meg, hogy a frissen felvett üzletkötője rendkívül jó vásárlási és eladási adatokat produkál. Sosem annyira jó adatok azonban, hogy egy hozzáértő már kételkedjen azok valódiságában. Ezekben az esetekben általában nem túl nagy, de mindenképpen komoly forgalmat bonyolító és legálisan működő cégekről beszélünk, ahol a beépült ember kellően szabad kezet kaphat az üzleti tevékenységéhez. Ez egy komoly nagy dolgozói létszámú és forgalmú hazai, vagy multinacionális cégnél a szigorú belső szabályzatok miatt nem lenne lehetséges és túl hosszú idő lenne, amíg a beépülő dolgozó rendelkezne a megfelelő bizalmi szinttel, illetve megtalálná a védelmi rendszer kiskapuit.

Az ilyen kisebb de legálisan működő vállalkozások esetében szinte bizonyossággal kijelenthető, hogy rövid időn belül, a csaló láncolatban lévő valamelyik fantomcég bukása miatt, maguk is áfaellenőrzést fognak kapni és zárolják a bankszámlájukat, vagy legalábbis az áfa-visszaigénylésüket blokkolják. Az általános adóhatósági álláspont szerint ugyanis a csalói láncolatban lévő társaságokkal történő üzletkötések során észre kellett volna vennie a legális cégnek, hogy illegális ügyletek állnak a háttérben. Ez egyébként többé kevésbé igaz is, hiszen sokszor valóban egyértelműen észrevehetőek a jelek (pl.: egyszemélyes, friss cég, vagy egy régebbi vállalkozás pont az ügylet előtt került az új tulajdonosához, a komolynak tűnő cégnek nincs vezetékes telefonszáma, ingyenes e-mailcímet használ, nincs telephelye, stb.), de a beépített ember leplezi ezeket a körülményeket a nagyobb forgalom reményében. Ezeknek a láncoknak tehát szinte törvényszerűen bukniuk kell, és ezzel a beépített ember pontosan tisztában is van, ennek ellenére vesz részt az illegális üzleti tevékenységben a saját jutaléka érdekében.

Megítélésem szerint tehát ebben az esetben is megállapítható a Csalás bűncselekmény, hiszen jogtalan haszonszerzés (illegális jutalék) fejében a beépített ember tévedésbe ejti a legális cég vezetőjét (nem tud róla, hogy kikkel és milyen kockázatos ügyletet folytatnak), és ezzel kárt okoz, hiszen az adóhatóság gyakorlata szerint ilyenkor az áfa-visszaigénylőnek nem fizetik vissza az áfát. (Ezt egyébként azzal magyarázzák, hogy magába az áfa-láncolatba be sem folyt az áfa, illetve a legális cég felelőségét firtatják, mondván, hogy észre kellett volna venniük, hogy milyen körökkel folytatnak üzleti tevékenységet. Ami igaz is, csak hát a cél pontosan az ügyvezető megtévesztése, kijátszása volt.)

Egy további jellegzetes csalási módszer, hogy áfa-csalók Unión belüli export céljából vásárolnak magyar legális cégektől árút (teljesen normális piaci áron), amit megfelelő dokumentációkkal át is vesznek az eladótól, el is szállítják, sőt még a fuvarokmányokat is a rendelkezésére bocsátják, melyek szerint az árú elhagyta az országot. Természetesen a

megvásárolt árút nem viszik ki az országból, hanem valamilyen fantomcégen keresztül nyomott áron értékesítik. A legális cég azonban úgy szerepelteti az ügyletet a könyvelésében, mint uniós belüli értékesítést. A NAV ellenőrzése során az ügylet természetesen kibukik és a legális céget komoly összegekre bírságozzák, az áfahiány megfizetésének kötelezettsége mellett. A fantomcég persze elérhetetlen, így a legális cégnek komoly anyagi és erkölcsi kárai keletkeznek. (Ez az elkövetési módszer egyébként elég erősen visszaszorulóban van, mivel sok területen az eladók tisztában vannak ezzel a trükkel és a külföldi célállomásra saját fuvarosaikkal leszállítva értékesítenek, ezzel csökkentve a kockázatot.)

A magánnyomozók az ilyen esetekben segítséget nyújthatnak az eladó (legális cég) jóhiszeműségének alátámasztásában, továbbá a csalás elkövetőinek felkutatásában, és velük szemben a bűncselekmény bizonyításában. A magánnyomozás során felkutatott bizonyítékok és az összefoglaló jelentés felhasználhatók az adóhatósági vizsgálatoknál, illetve a nyomozások során.

A „klasszikus” csalásokkal kapcsolatosan folytatott magánnyomozások során általában az alábbi nyomozati módszereket és eszközöket vehetjük igénybe (Bizonyos pontok értelemszerűen egyeznek a Gazdasági vesztegetéseknél feltüntetettekkel, mivel ezekben az esetekben mindkét ügytípus esetében alkalmazható eszközökről beszélhetünk.):

- A gyanúsítható személyhez köthető, gyanús tranzakciók elemzése, a belső normákra is figyelemmel (Ezen elemzések során mindig célszerű igénybe venni egy megfelelő jártassággal rendelkező szakembert, aki segít eligazodni a társaság sajátosságaival kapcsolatban.);
- A gyanús tranzakciókkal kapcsolatban cégelemzések, kutatások és egyéb adatgyűjtések lefolytatása szükség esetén külföldön is;
- A munkáltató belső vizsgálatának keretében munkáltatói meghallgatás lefolytatása a gyanúsítható személlyel;
- Adatgyűjtések, meghallgatások lefolytatása a gyanúsítható személy munkakörnyezetében;
- Internetes ellenőrzések és egyéb legálisan hozzáférhető adattárak, nyilvántartások ellenőrzése (Közösségi oldalak, cégnyilvántartások, cégbírósági nyilvántartás, hirdetési oldalak, stb.);
- Szükség esetén az érintett külföldi országban a feljelentés megtétele (Így bizonyos esetekben a külföldi nyomozóhatóságok elvégeznek olyan nyomozati cselekményeket, melyek csak jogsegély útján lennének elvégezhetőek. A nyomozás anyagairól ezután a sértett másolatot kérhet, melyet hivatalos fordítás után csatolhat a Magyarországon folyó büntetőeljárás irataihoz. Ezzel jelentősen gyorsítható egy hazánkban folytatott büntetőeljárás lefolytatása.);
- Nyilatkozatok felvétele (Szintén nagyban gyorsíthatja egy büntetőeljárás lefolytatását, vagy éppen megalapozhatja annak elrendelését, ha a magánnyomozó a személyi jellegű bizonyítékforrásoktól beszerzett bizonyítékok alátámasztására nyilatkozatokat vesz fel az érintettektől. Ez egyébként akár külföldön is megvalósítható. Amennyiben ilyen nyilatkozatokkal is kellő mértékben alátámaszthatók a magánnyomozó megállapításai, sok esetben még a külföldi feljelentés megtételére sincs szükség.);
- A munkáltató bekérése alapján a gyanúsítható személy céges telefonjával kapcsolatos híváslista elemzése;
- A munkáltató számára legálisan hozzáférhető e-mailek elemzése;
- A biztonsági kamerák által rögzített felvételek archiválása érdekében megkeresések elküldése a megfigyelőrendszereket üzemeltető szolgáltató felé. (Természetesen előfordul, hogy betekintést nyerhetünk releváns, vagy annak tűnő kamerafelvételekbe,

ezen felvételek hivatalos eljárásban történő felhasználása, azonban csak a megfelelő hatóság bekérésén, lefoglalásán keresztül lehetséges. Mivel a felvételek tárolási ideje erősen behatárolt, könnyen előfordulhat, hogy a hatósági bekéréskor a felvételek már nem állnak rendelkezésre. Ezért érdemes ezeket a lehetőségeket azonnal számba venni és a Személy- és vagyonvédelmi, valamint magánnyomozói tevékenység szabályairól szóló 2005. évi CXXXIII. törvény 31. § (6.) bekezdése alapján kérni a felvételek archiválását.)

- A gyanúsítható személy, vagy más érdekelt személyek megfigyelése, követése;
- A gyanúsítható személyekkel kapcsolatban környezettanulmány elkészítése, különös tekintettel a gyanús költekezések vizsgálatára, valamint azon vagyoni elemekre, melyek biztosíthatják a kármegettérülést;
- A gyanúsítható személy beleegyezése esetén polygráfós vizsgálat elvégzése;
- Fontosnak tartom továbbá azt a nézőpontot, mely szerint a büntetőeljárások kezdeményezése sok esetben nem célja, hanem eszköze is lehet a jogérvényesítésnek. Értve ez alatt azt, hogy mivel a végső cél ezekben az ügyekben mindenképpen a károk megtérülése, ezért sok esetben akkor is célszerű megtenni a büntetőfeljelentést, amikor számunkra mellékes a büntetőjogi szempontú felelősségrevonás, vagy esetleg nem vagyunk meggyőződve az eljárás eredményéről. Ugyanis az eljárás végeztével a nyomozás irataiba betekintve, azokról másolatot kérve olyan bizonyítékokhoz juthatunk, melyek megszerzésére más törvényes módon nem nyílhat lehetőségünk. Nagyon fontos, hogy semmiképpen sem a hatóság félrevezetését értem a feljelentés megtétele alatt, hanem a törvényes és valós adatok alapján történő feljelentést.
- Mindenképpen hasznosnak tartom továbbá az ilyen ügyekben folytatott magánnyomozások során, ha szoros kapcsolatot tartunk fenn a büntetőeljárások előadóival, segítségünket is felajánlva számukra. (Gondolván itt olyan feladatok elvégzésére, melyeket a hatóság nem, vagy csak nagyon körülményesen tudna elvégezni. pl.: külföldi tulajdoni lap beszerzést, stb.) Tapasztalat, hogy a segítségünket gyakran igénybe is veszik, ami gyorsíthatja a nyomozás menetét és ezzel megbízónk érdekérvényesítését. Nem is beszélve arról, hogy így szélesebb rálátásunk nyílhat a nyomozásra, ami lehetőséget teremt a megbízónk számára arra, hogy írásbeli észrevételekkel, indítványokkal igyekezzen a megfelelő eredmény elérése érdekében - jó és törvényes értelemben véve - „befolyásolni” a nyomozás menetét.

Nagyon fontosnak tartom megjegyezni, hogy az ilyen esetekben a magánnyomozónak nem csak azt kell bizonyítania, hogy az áfa-csaló csoport esetében mi bizonyítja a bűncselekmény elkövetését, hanem azt is, hogy ebben a bűncselekményben a „beépített ember” részt vett, de a legális cégnek vezetői szinten nincs hozzá köze (Nyilván azokban az esetekben, amikor ez ténylegesen is így történt.) Az hivatalos eljárások gyakorlatában ugyanis a legális céget quasi azonosnak (egyneműnek) tekintik az eljáró ügyintézőjével, tehát magával a „beépített emberrel” és nagyon komoly nyomozati munkát jelenthet annak bebizonyítása, hogy ez a feltevés nem állja meg a helyét.

A fenyegetésekkel, megfélemlítéssel, kényszerítésekkel, vagy tettelegességgel megvalósuló bűncselekmények (Kényszerítés, Zaklatás, Zsarolás, Testi sértés)

Ilyen bűncselekmények előfordulhatnak akár az áfa-csaló láncolathoz kapcsolódó legális cég vezetősége, akár az elkövetőknek hátat fordító, törvényes utat kereső „beépített ember” vonatkozásában. A motivációjuk általában kézenfekvő: az elkövetők azt próbálják ilyen módon elérni, hogy az érintettek ne tegyenek rájuk nézve terhelő vallomást, vagy ne tegyék meg a feljelentést az ügyben. Tehát lényegében a büntetőjogi felelősségrevonás elkerülése a cél. Előfordulhatnak azonban olyan esetek is, amikor a kiutat kereső „beépített embert”

próbálják ilyen módon megrendszabályozni, vagy azt próbálják megakadályozni, hogy a „beépített ember” valamilyen számukra értékes információt adjon ki.

Már ezen bűncselekmények jellegéből is látható, hogy általában nem önmagukban találkozhatunk velük (legalábbis a most vizsgált témakörben), hanem többnyire a fent már kifejtett bűncselekmények valamelyikével párhuzamosan. Ezért a korábban, ezeknél a bűncselekményeknél már részletezett, nyomozati eszközöket és módszereket ehelyütt nem sorolom fel újra, csak a speciálisan erre a bűncselekményre jellemző sajátosságokat írom le.

Fontos, hogy ezeket az ügyeket se bagatellizáljuk el, még akkor sem, ha az érintettekben nem kelt komoly félelmet a fenyegetés, vagy nem keletkeztek komoly sérüléseik a bántalmazások során. Tudomásul kell vennünk, hogy ezen bűncselekmények súlyát esetünkben nem a konkrétan általuk okozott eredmény (sérelem) adja, hanem a párhuzamosan elkövetett bűncselekmények eredményének és súlyának fokozása. Így többnyire az ezzel kapcsolatban összegyűjtött bizonyítékok is a párhuzamos bűncselekmények bizonyítása során nyernek kiemelt jelentőséget.

A fenyegetésekkel, megfélemlítéssel, kényszerítésekkel, vagy tettelegességgel megvalósuló bűncselekmények magánnyomozása során alkalmazható eszközök és módszerek:

- Nagyon fontos, hogy próbáljunk meg hang és esetleg videofelvételeket készíteni a fenyegetésekről. Ez nyilván olyan esetekben lehetséges, ha folyamatosak a fenyegetések, vagy ha lehet számítani azok bekövetkezésére, és így fel tudunk készülni rájuk. Ugyanakkor soha ne tegyük ki közvetlen veszélynek a sértettet, még a dokumentálás érdekében sem.
- Bántalmazások esetén, még a legkisebb sérülésekkel kapcsolatban is ragaszkodjunk a sértetti látlelet levételéhez, ugyanis itt nem csak a sérülés fokának, hanem már magában a sérülés tényének is jelentősége van. Az idő múlásával a sérülések elmúlhatnak, így a látlelet már nem lesz pótolható.
- Amennyiben valamilyen erőszakos külső elváltozás keletkezik a bűncselekmény folytán (pl.: az elkövetők megrongálnak valamit) készítsünk arról fénykép, és/vagy videó-dokumentációt. Mindezt lehetőleg olyan módon, hogy a későbbiekben ennek hitelességéhez ne férhessen kétség. (Ha már van folyamatban büntetőeljárás az ügyben akár helyszíni szemle megtartását is kérhetjük.)

Hamis vád, Rágalmazás, Becsületsértés bűncselekmények

Első hallásra ezek a bűncselekmények eltörpülnek az eddig felsoroltak mellett, a valóságban azonban mégis hatalmas károkat okozhatnak. Elkövetésük akkor válik jellemzővé, amikor a már a megindult büntetőeljárások során az áfacsalások elkövetőit eljárás alá vonják a nyomozóhatóság. Kiváltképp igaz ez a „beépített emberekre”, akik bár maguk is bűnelkövetők, de valójában jórészt nem bűnöző életmódot folytató, „nehézsúlyú visszaesőkkel” állunk szemben, hanem pusztán a kenőpénztől megrészegült kapzsi hétköznapi emberekkel. Éppen ezért nekik nincs is megfelelő gyakorlatuk a büntetőeljárások során a megfelelő viselkedéssel, magatartással, védekezési taktikával kapcsolatban. Sokszor előfordul, hogy az ilyen beépített emberek magukat mentve, vezetőikre, vagy a cégük más dolgozóira próbálják tolni a felelőséget. De olyan esetek is előfordulnak, ahol az elkövetői kör teljes egészében a legális cégre próbálja hárítani a felelőséget a bűncselekmények elkövetése miatt.

Sajnos konkrétan tapasztalatuk több ügyben is, hogy a hatóságok néha partnerek ezekben az áthárításokban, mivel a bűncselekmények így sokszor könnyebben bizonyíthatók, a büntetőeljárások egyszerűbben lezárhatók és az állam kára hamarabb térül meg, hiszen ezen gazdasági társaságok általában fizetőképeseek.

Az ilyen módon történő gyanúsítások hatalmas közvetett károkat okozhatnak mind a kellő alap nélkül meggyanúsított, egyébként tisztességes magánszemélyeknek, mind az egyébként legálisan működő, de ilyen ügybe keveredő cégeknek. Hiszen az ilyen eljárások nyilván egyfajta bélyeget jelentenek a piacon, ami nehezíti a gazdasági tevékenységet.

Itt szintén nem térnék ki a korábban már ismertetett nyomozati eszközökre és módszerekre, csak azt a néhány specifikumot említeném, melyeket az ilyen esetekben, a fentiek mellett célszerű lehet alkalmazni.

Ilyenkor a nyomozást célszerű a megvádolt személy ártatlanságát igazoló körülmények feltárásának irányába is kiszélesíteni a már vázolt területek mellett. Ennek megfelelően az alábbi nyomozati feladatok elvégzése lehet indokolt:

- Olyan belső dokumentációk összegyűjtése, melyek alátámasztják a vezető viszonyulását az illegális piaci tevékenységekhez. (Pl.: oktatási anyagok dokumentumai, melyben az elvárt piaci magatartást oktatják a dolgozóknak és szerepeltetik benne az áfacsaló cégek kiszűrésének szükségességét is, vezetői utasítások, ugyan ebben a témakörben, korábbi hasonló esetekben történt intézkedések dokumentációi, stb.)
- Célszerű lehet előkészített keretek között egy beszélgetés megszervezése a vádoló, rágalmozó személlyel, melyet mindenképpen megfelelően rögzíteni, dokumentálni kell. Sok esetben itt abban a tudatban, hogy később úgysem lesz bizonyítható, kimondják az érintettek, hogy kit és miért vádoltak, vagy fognak vádolni jogtalanul. (Fontos, hogy az érintett, tehát megvádolt, személy nem vesztheti el az önuralmát, mivel az események könnyen ellenkező előjellel sülnhetnek el.)
- Érdemes lehet esetleg hiteles piaci szereplőktől, üzleti partnerektől, olyan hiteles nyilatkozatok beszerzése, mely a vádak ellenkezőjét támasztja alá.

Gazdasági titkok megsértése

A Gazdasági, vagy a régi terminológia szerint Üzleti titoksértésekkel a gazdasági vesztegetések egyik folyamánként találkozhatunk. Tehát gyakorlatilag e bűncselekmények azzal valósulnak meg, hogy a megvesztegetett és az áfacsaló csoport felé lojálissá váló „beépített ember” a munkaadójától megszerez valamilyen bizalmas és jelentőséggel bíró gazdasági információt, majd azt az áfacsaló csoport rendelkezésére bocsátja. Az így megszerzett információkat az áfacsalók felhasználhatják a már folyamatban lévő bűncselekménnyel kapcsolatos tevékenységeik során (pl.: védekezési taktika kialakítása), vagy önmagában zsarolási célzattal, esetleg egyéb gazdasági bűncselekmény elkövetéséhez (pl.: a gazdasági társaság szorult helyzetéről szóló információt, felhasználva, megpróbálják tönkretenni a társaságot).

Szükségtelen lenne ecsetelnem, hogy milyen hatalmas károkat okozhat ez a bűncselekmény, így itt a magánnyomozás elsődleges célja nem feltétlenül a bűncselekmény bizonyítása, hanem az esetleg még folyamatban lévő bűncselekmény megszakítása. (nyilván a folyamatos információ kiáramlás esetén.)

Ebben az esetben sem térnek ki a már említett nyomozati eszközökre és módszerekre, pusztán a specifikumokat ismertetném. Meg kell azonban jegyezni, hogy ez a bűncselekmény rendkívül nehezen bizonyítható, hiszen az elkövetés magatartás nagyon gyakran kizárólag verbálisan valósul meg, tehát nem hagy tényleges nyomot maga után, az érintetteknek pedig nem áll érdekükben, hogy nyilatkozatokat tegyenek ezzel kapcsolatban. Így az itt végezhető nyomozati tevékenység is jórészt az olyan esetekre korlátozódik, amikor az információ kiáramlása folyamatos.

- Amennyiben felmerül az Üzleti titoksértés gyanúja célszerű lehet a gyanús személy dezinformálása és a szándékosan kiszivárogtatott információ visszaellenőrzése. (Az ilyen esetekben a dezinformációt megelőzően akár készülhet valamiféle jegyzőkönyv is arról, hogy milyen hamis információt készülünk kiszivárogtatni, így az információ visszaérkezésekor hitelesen bizonyíthatóvá válhat a bűncselekmény.) Ha több személyt is gyanúsíthatunk a titoksértéssel, akkor pedig célszerű lehet hasonló, de kis mértékben mégis eltérő információkat a tudomásukra hozni, így kiszűrhető lehet, hogy ki követi el a titoksértést.
- Amennyiben ennek a technikai és jogi feltételei fennállnak, esetleg hasznos lehet a számítógépes adatforgalom ellenőrzése. (Előfordult már olyan eset, hogy az elkövető a céges számítógépéről, e-mail formájában továbbított információkat, olyan időpontban amikor a számítógépen nem volt indokolt az adatforgalom.)

Nyomozástaktikai ajánlások

Először is fontosnak tartom azoknak a szempontoknak az összegyűjtését, melyeket figyelembe kell vennünk a nyomozás tervezésekor és a nyomozás taktikájának meghatározásakor. Ezen szempontok álláspontom szerint a fent taglalt bűncselekményekkel kapcsolatos magánnyomozások esetén a következők:

- A legfontosabb, hogy hatalmas pénzösszegeket megmozgató profi elkövetőkkel és profi elkövetési móddal állunk szemben;
- A profi és jól megtervezett elkövetési mód miatt, továbbá mivel a legtöbb érintett valamilyen szinten anyagilag is érdekelt ezekben az ügyekben rendkívül nehézkes lehet az információgyűjtés;
- Ha nem is közvetlenül, valamilyen szervezett bűnözői csoporttal van dolgunk, az elkövetőknek akkor is nagy valószínűséggel vannak ilyen jellegű kapcsolataik;
- A háttérben meghúzódó hatalmas vagyonok miatt akár drasztikus és erőszakos megoldásokkal is számolnunk kell;
- Általában komoly és felkészült ügyvédi stáb segíti az elkövetők munkáját;
- Ezekhez a bűncselekményekhez mindig kapcsolódik valamilyen külföldi szál, de előfordulhatnak kapcsolatok külföldi bűnözői csoportokkal is;
- Az eljáró hatóságok a problémakörrel kapcsolatos sztereotip gondolkodás miatt gyakran a legális cégek vezetőit, tehát a megbízóinkat is bűnözőként kezelik, tehát mint megbízottjaik, könnyen ezzel egy megítélés alá eshetünk mi is;
- Az ügyek súlya miatt hatalmas lehet a nem kívánt információáramlás;
- A megbízók státusza miatt (gyakran nagy nevű, komoly tekintéllyel rendelkező gazdasági társaságok), kiemelt figyelmet kell fordítani a diszkrécióra.

Mivel a háttérben mozgó pénzek nagysága, és a megbízói kör státusza miatt többnyire rendkívül kényes ügyekről van szó, ezért célszerű a nyomozás menetét is ennek a szellemében megterveznünk. Dolgozzunk ugyanis bármilyen szakszerűen és hatékonyan, sajnos a 100 %-os eredmény akkor sem garantált, hiszen rengeteg tőlünk független körülmény is közrejátszik a nyomozás kimenetelének alakulásában. Azt hiszem ezzel minden magánnyomozó tisztában van. Fontos tudni azt is, hogy mivel hatalmas összegeket veszhetnek a megbízók is ezen ügyekkel kapcsolatban, így gyakori, hogy kiélezett, feszült idegállapotban történnek a tárgyalások. Előfordulnak olyan esetek is, hogy egyes részeredményekkel a megbízók nem lesznek megelégedve, vagy pusztán az ügy súlya miatt felhalmozódott feszültséget zúdítják ránk még akkor is, ha egyébként tisztában vannak azzal, hogy mi az elvárásoknak megfelelően végezzük a munkánkat.

Ezért javaslom, hogy már a nyomozás megkezdésekor készítsünk nyomozati tervet, amit jóváhagyásként írassunk alá a megbízóval is, így elkerülhetők a félreértések. Semmiképpen sem tartom megfelelőnek azt a gyakorlatot, hogy a megbízást követően csak a nyomozás lezárásakor találkozunk és egyeztetünk ismét a megbízóval. Álláspontom szerint mindenképpen célszerű a rendszeres kapcsolattartás és a nyomozás csomópontjainál a továbbtámadási irányok egyeztetése. (Ha kell akár a nyomozati terv kiegészítésével is.) Nem is beszélve arról, hogy bizonyos szakterületeken a beszerzett információk csak a megfelelő ismeretekkel rendelkező szakember segítségével értelmezhetők megfelelően.

A fenti szempontok figyelembe vételével az alábbiakban foglalnám össze az ezen ügyekkel kapcsolatos magánnyomozásokra vonatkozó nyomozástaktikai ajánlásaimat:

- Mindenképpen figyelembe kell vennünk, hogy profi elkövetői körrel állunk szemben, amire fel kell készülnünk a nyomozati feladatok végrehajtása során is. Az általunk összegyűjtött bizonyítékokat nyilván megfogják próbálni negligálni, szavahihetőségünket pedig kétségbe vonni. Ezért minden esetben célszerűnek tartom saját magunk védelme és az eredményesség érdekében az adatgyűjtések és a meghallgatások során hangfelvételek készítését. Véleményem szerint a hangfelvételeket célszerű leplezett formában készíteni, hiszen erősen visszaszoríthatja az együttműködési hajlandóságot, ha nyilvánvalóvá válik, hogy rögzítünk egy-egy beszélgetést. Hangsúlyozni szeretném azonban, hogy ezek a hangfelvételek saját védelmünk érdekében készülnek és nem kerülnek felhasználásra, csak ha szavahihetőségünket kétsége vonná valaki. Így két legyet üthetünk egy csapásra, hiszen saját szavahihetőségünket alátámasztottuk, az ellenoldal szavahihetőségét pedig kétségbe vontuk. (Ez véleményem és tapasztalataim szerint a jelenlegi bírói gyakorlatban elfogadott is.) Ugyanezen okból tartom célszerűnek, hogy a fontossággal bíró nyomozati cselekmények során legalább két nyomozó legyen jelen.
- Minden bizonyíték rögzítésekor legyünk kiemelt figyelemmel a törvényesség követelményére, hiszen a komoly munkával összegyűjtött értékes bizonyítékok is könnyen semmivé válhatnak, ha nem megfelelően törvényes módon szereztük be azokat. A profi ügyvédi csapat pedig nyilván árgus szemekkel nézi a munkánkat és fel fog figyelni a legapróbb hibára is.
- Mindig először azon nyomozati cselekményeket végezzük el, amelyek elvégzése során a külvilág számára még nem válik nyilvánvalóvá a magánnyomozás ténye. (pl.: megfigyelések követések, leplezett megtekintések, stb.) Jóval nehezebb ezen feladatok elvégzése akkor, amikor már az ellenoldal számára is kitudódott, hogy magánnyomozás folyik az ügyben (pl.: hamarabb feltűnik a megfigyelés, felkészíthetik az érkezésünkre az érintetteket).
- Fordítsunk kiemelt figyelmet az információáramlásra. Szűkítsük le a nyomozásba a megbízó oldaláról bevont személyek körét, így elkerülhető a nem kívánt

információáramlás. (Sokszor nem is a rosszindulat, hanem a jólétesültség látszatának keltése miatt kerülnek napvilágra bizonyos bizalmas információk.)

- Lehetőség szerint tartunk szoros kapcsolatot a büntetőeljárást folytató hatóságokkal, hogy ezzel elkerülhessük az ellentétes irányú nyomozati munkát.
- A tevékenységünk dokumentálása megfelelően alapos legyen, nem téveszthetjük szem elől, hogy az összefoglaló jelentésünket olvasó megbízónak, vagy hivatalnokoknak teljes és jól strukturált képet kell kapnia az általunk lefolytatott nyomozásról. A fényképmelléklet csatolása komoly mértékben járulhat hozzá ahhoz, hogy a jelentésünk olvasói megfelelő áttekintést kapjanak és rálátással rendelkezzenek a nyomozás eredményeiről.

V. ZÁRSZÓ

Mint ahogy azt már a bevezető részben kifejtettem az áfacsalásos ügyek jelenleg virágkorukat élik, ennek megfelelően a hozzájuk kapcsolódó járulékos bűncselekmények is rengeteg problémát okoznak a legális gazdasági tevékenységet folytató cégek számára. Ehhez, illetve a magánnyomozók lehetőségéhez viszonyítottan azonban meglehetősen szűk körben vannak be magánnyomozó irodákat, ezen ügyek vizsgálatába, nyomozásába.

Bízom benne, hogy a fenti anyag – melyet a hasonló ügyekben folytatott magánnyomozások során szerzett tapasztalataim, valamint a nyomozati munkával kapcsolatos egyéb szakmai ismereteim alapján állítottam össze - rávilágított az ebben az ügykörben rejlő kiaknázatlan lehetőségekre, és egyben valami féle útmutatást adott az ilyen ügyekkel kapcsolatos magánnyomozások lefolytatásához.

Úgy gondolom, hogy amennyiben az ilyen ügyek esetében szélesebb körben kerülne sor magánnyomozó irodák igénybevételére, úgy az áfacsalásokban érintett legális gazdasági szereplők jóval nagyobb hatásfokkal érvényesíthetnék jogos érdekeiket és egyben az őket ilyen módon ért károk jelentős mértékben térülhetnének meg, vagy lennének mérsékelhetőek. A magánnyomozó irodák e területen történő igénybevétele így nagyban mozdíthatná elő a detektív munka ismertségét és társadalmi elismertségét.

Tatabánya, 2012.12.10.

Pándi Ákos
magánnyomozó

IRODALOMJEGYZÉK

1. 1978. évi IV. tv. a Büntető törvénykönyvről és kommentárja a teljes tanulmány elkészítése során.
2. 1998. évi XIX. tv. a büntetőeljárásról és kommentárja a teljes tanulmány során.
3. 2005.évi CXXXIII tv. a személy- és vagyonvédelmi, valamint magánnyomozói tevékenység szabályairól a teljes tanulmány során
4. 2007.évi CXXVII.törvény az általános forgalmi adóról a teljes tanulmány során.
5. A HVG.hu internetes honlapon, 2009. 05.06-án megjelent „A legnagyobb illegális üzlet az áfacsalás” című cikke, mely Vámosi-Nagy Szabolcs, az Ernst&Young adószakértőjének becsléseit tartalmazza az áfacsalások volumenét illetően 7. oldal.